

ds. Joep Dubbink

Schriftlezingen: Jesaja 62:1-5 – Johannes 2:1-11)

Gemeente van onze Heer,

Wat een schitterend en tegelijk vreemd verhaal, die bruiloft in Kana. Vol met raadsels, verborgen verwijzingen, en dan die wijn! We hadden er best een 'anders dan anders' dienst van kunnen maken, met wijnproeverij halverwege – nee, toch maar niet. Of een dienst met interactie om alle vragen naar boven te krijgen die het oproept – hebben we niet voor gekozen, ik inventariseer ze maar even op eigen houtje.

- Het verhaal gebeurt op *de derde dag*. Maar van waaraf gerekend? Is het de derde dag van de week, dus dinsdag – tot op heden nog de voorkeursdag voor een joodse bruiloft? En dat is weer zo omdat op de derde scheppingsdag niet een maar *twee* keer gezegd wordt 'En God zag dat het goed was' (Gen. 1:11 en 13) – dubbele zegen dus voor bruid en bruidegom. Speelt dat, of gaat het om een andere derde dag?
- Over bruiloft gesproken. Wie trouwen er eigenlijk? Bruid noch bruidegom worden genoemd. Gaat het om *een* feest, had het net zo goed de Kanase of Kwakelse Kermis kunnen zijn, of wijst die bruiloft naar iets anders, iets diepers?
- En dat water, uit die watervaten 'voor het Joodse reinigingsritueel'. Is dat belangrijk? En ook dat het er zes waren? Of is dat allemaal gewoon een kwestie van 'dat was nu eenmaal zo'?
- Wat is er met Jezus en zijn moeder? Waarom zo kribbig, letterlijk zo ongeveer: 'Mens, wat heb ik met jou te maken!' Niet erg fijngevoelig. Moet dat nou?
- En natuurlijk, de grote vraag: waarom moet dit hele wonder überhaupt? Heeft Jezus niet wat beters te doen, wat geestelijken ook, dan zijn gaven in te zetten om een feest te redden? Wat is er nou helemaal aan de hand: bruidegom en bruid en ceremoniemeester die zijn duidelijk niet erg alert geweest; ze waren te zuinig, of ze hadden het niet breed, of er waren meer gasten gekomen dan verwacht. Jammer, maar niet wereldschokkend vergeleken met alle nood en gebrek in de wereld.
- En dan tenslotte natuurlijk: die wijn. Zo veel, vaten vol! Alsof het zonder alcohol niet gezellig kan zijn.

Ja, laten we daarmee beginnen. Het is bijbellezers al lang geleden opgevallen dat Jezus meewerkt aan een drankfestijn. "Drank maakt meer kapot dan je lief is", dat wordt ons ingeprent en dat is ook echt waar. Van de excessen van comazuipen, verslavingsproblematiek, rijden met alcohol op (jaarlijks aansprakelijk vele doden en gewonden), ongewenst gedrag onder invloed van drank, het is een lange lijst, en Florisca heeft gelijk in *Op Weg*: alcohol is een harddrug, en is veel te gewoon als onderdeel van onze levensstijl. *Dry January*, een maand niet drinken na de feestdagen, is er niet voor niets. Geeft Jezus hier niet precies het verkeerde signaal af?

Vroeger noemde ik in een preek over deze tekst dat soort bezwaren wel even op, maar ik zei dan dat het daar niet om ging, en dan legde ik gauw uit waar 'wijn' voor staat in de bijbelse codetaal en dan was ik er wel meer klaar. Dat ga ik ook zo wel doen, maar ik wil deze keer nog iets meer zeggen.

Wijn *staat* voor iets moois, iets feestelijks: het staat voor het leven in koninklijke overvloed. Hoewel, dan moet die koning dat wel waarderen. Koning Achab bijvoorbeeld, die pakt de wijngaard van zijn buurman Nabot af, om er groente te gaan telen (1 Koningen 21). Dat niet alleen heel gemeen maar ook verschrikkelijk dom: een wijngaard aanleggen, dat is het mooiste wat je kunt doen met je grond: wijn staat voor de gerijpte vrucht van het bewerken van de aarde, en staat voor feest. 'Onder je wijnstok en onder je vijgenboom' zitten (Zach. 3:10, Hoogl. 2:13), dat is het profetisch ideaal van het goede aardse leven in al zijn overvloed. Bij de profetische maaltijd met de Heer als gastheer (Jes. 25:6-9), daar wordt *niet* gegeten en gedronken volgens de richtlijnen van voedingscentrum.nl! – de belegen wijnen mogen misschien nog net (vooruit, één glaasje) maar de vette spijsen komen niet voor op de schijf van vijf. Nee, wat daar gebeurt is eerder Loesje, met 'Geniet nooit met mate!'

Nou kun je dat makkelijk wegedeneren en zeggen: wij weten meer over voedsel, en wij leven ook veel ongezonder; als je dagelijks hard moet werken op het land dan is dat vet geen probleem en die wijn was ook anders, minder alcoholisch. Allemaal waar, maar dat is nog niet de kern, want in de bijbel weten ze ook wel van ongezonde vraatzucht, en in dit verhaal wordt genoemd dat mensen op zeker moment dronken worden en dan de wijn niet meer zo goed zouden proeven. En toch mag wijn teken zijn van het goede leven, en dat vind ik tekenend. De bijbelse verhalen gaan niet over een ideale wereld, waarin de dingen geen nadelen meer hebben, waarin wijn je alleen maar vrolijk maakt en waarin voor vlees geen dier geslacht hoeft te worden. Die verhalen spelen juist in deze wereld, waarin alle dingen twee kanten hebben. *En waar toch*, te midden daarvan, af en toe een lichte plek is met echte vreugde, met genieten van elkaar en van de vrucht van de aarde.

Alle dingen die echt waardevol zijn, hebben ook hun keerzijde en hun gevaar. Als je het over een bruiloft hebt: wat is er waardevoller dan de verrukking van de liefde tussen twee mensen? Maar ja, die liefde kan verzuren, omslaan in haat en afgunst, er kan een ander tussen komen, wat ooit liefde was kan in een vechtscheiding eindigen. Zullen we daarom de liefde maar afschaffen? Ben je belazerd! (*Excusez le mot...*) Maar je moet wel je verstand en je hart blijven gebruiken.

En nou we toch in de kerk zitten: geloof, ook zoiets. Wat is waardevoller dan een mens die haar hart toevertrouwt aan God, zich gekend en begrepen weet, troost vindt en bemoediging, inspiratie om het goede voor een ander te zoeken! Maar tegelijk, wat kan dat gegrepen-zijn omslaan: 'mijn geloof is beter dan het jouwe', fanatisme en verkettering van anderen, tot aan radicalisering en geweld. Daarom geloof maar afschaffen, zoals sommigen willen? Ben je belazerd! Maar wel je verstand en je hart blijven gebruiken.

Dat is volgens mij het echte antwoord op die wijn: leven bloeit op tussen bedreigingen en gevaren. Alle dingen die ons gegeven worden kunnen goed gebruikt worden en ook verschrikkelijk slecht.

* * *

Maar terug naar het verhaal, want er *is* nog helemaal geen wijn. Dan komt de moeder van Jezus in actie. Ze heet bij Johannes nooit Maria maar steeds 'de moeder van Jezus' want het gaat hem om die moederrol. Herkent u die hier? *Ik wel!* Mijn moeder, en vele andere denk ik, zouden dat precies zo doen, haar kinderen een beetje aansturen. Goed bedoeld, een mengsel van behulpzaam willen zijn bij een probleem en trots zijn op je kinderen en hun gaven. Maar Jezus laat zich niet sturen.

Hoe bot het precies is, wat hij zegt, 'vrouw wat heb ik met u van node' in de vorige vertaling, dat is moeilijk na te voelen. Misschien valt dat nog wel mee, want het komt verder nog precies één keer voor: als Jezus aan het kruis hangt, en zijn geliefde leerling opdraagt om als een zoon voor zijn moeder te zorgen: 'Vrouw, zie uw zoon' (Joh. 19:26-27). Daaruit spreekt grote zorg en liefde. Ik denk dat die twee verhalen naar elkaar wijzen en samen iets van de relatie van de zoon met de moeder laten zien: enerzijds ruimte nodig, anderzijds uiterste zorg.

Die ruimte, dat betekent ook: 'Mijn tijd is nog niet gekomen'. Het evangelie draait vaak om tijd, om het juiste moment. De tijd die vervuld moet worden, zoals bij een zwangerschap – Gods koninkrijk komt op het moment dat het er de tijd voor is. Maar Jezus' moeder laat zich niet uit het veld slaan, maar geeft de knechten opdracht om naar Jezus te luisteren. Diep in haar hart weet ze dat hij toch wel iets zal gaan doen.

En Jezus doet iets. Daar is water bij betrokken, gewoon alledaags water uit de kraan; en er zijn mensen bij betrokken. Dienaren, *diakenen* staat er letterlijk. Zes watervaten – zou zes het onvolmaakte kunnen zijn, het nog niet complete? Zes is vaak het getal van de mens, op de zesde dag immers werd de mens geschapen. En mensen zijn nodig om hier de simpele taken te vervullen als scheppen en schenken. Dat moet gebeuren, anders gaat het wonder niet op gang komen. In het lied dat we zo meteen zingen (NLB 525) gaat de dichter daar heerlijk mee aan de haal: scheppen is maken, creëren, maar ook scheppen van wijn in bekers, en je kunt wijn schenken maar je kunt ook iets anders schenken, geven. Het Nederlands staat die dubbelzinnigheden toe die de oorspronkelijke taal helemaal niet heeft, het is allemaal dichtelijke vrijheid maar op een of andere manier past het bij dit verhaal.

Dat geldt ook voor die bijrol voor de 'ceremoniemeester'. Waar is die nou ineens voor nodig? Die moet proeven, en dat kan 'ie. Hij weet: dit is *grand cru*, topkwaliteit, veel beter dan de vorige wijn. Natuurlijk, dat kan niet anders. 'Wijn van het koninkrijk' zeggen we tegen elkaar bij het avondmaal, en ook al schenken wij zoete Spaanse die nou niet echt overhoudt, we geloven en proeven Gods rijk. Die ceremoniemeester lijkt, zei mijn docent liturgiek, een beetje op de dominee of de pastoor; die schenken ook in argeloosheid uit, in woord en sacrament, wat ze eigenlijk niet begrijpen. De diakenen weten er in dit verhaal meer van... Zo vrolijk-vreugdevol wil ik zo'n verhaal lezen.

Maar waar gaat het nou om. Gaat het erom, dat Jezus zichzelf in één keer in een publiek optreden op de kaart zet als wonderdoener? Ook, maar da's te weinig. Is het allemaal zinnebeeldig, wijst hij met de wijn naar het bloed van zijn dood aan het kruis? Ja, dat zou best kunnen. En die derde dag, is dat niet stiekem óók de dag van Pasen, 'ten derde dage wederom opgestaan'? Ook heel goed mogelijk.

En die bruiloft, is dat dan wel toeval? Is het de bruiloft van twee toevallige Galileeërs, of zou dat niet eerder de bruiloft van God en zijn volk, van Jezus en de gemeente zijn? 'Looft bruid uw bruidegom', zingt een lied in ons liedboek en dat is de kerk tegenover God (NLB 273:5). En we lazen Jesaja (62:1-5), waar dat zelfde beeld gebruikt wordt voor God en zijn volk.

Maar voor je het weet maak je het dan te mooi. Allereerst gaat dit over het gewone leven, en hoe dat weer feestelijk kan gaan worden. Het begint ermee dat Jezus zich niet te hoog achtte om een feest te redden, waar mensen met elkaar het leven en de liefde vieren. Met hulp van wie er maar zijn, dienaren die zich laten gezeggen, laten inschakelen, door die vreemde man uit Nazaret. Nee, zijn tijd is nog niet gekomen, zijn grote teken waarin hij de ellende van onrecht, marteling en dood ondergaat en overwint, dat is er nog niet en daar verwijst het verhaal naar. Maar in de tussentijd is hij op aarde en maakt het leven goed: hier met wijn in overvloed, straks met brood in overvloed, en tussendoor nog een paar andere dingen, het afweren van kwaad van ziekte en natuurramp en dood. Voor mij krijgt het verhaal zo zijn kleur: waar Jezus verschijnt en waar men iets op hem uitdoet, waar

men luistert en reageert, daar wordt het leven leefbaar – maar dat is water – en meer dan dat, wijn, feest!

Dus al die diepzinnige lagen, over de bruiloft van het Lam, mag allemaal. Maar vergis u niet hoe *'down to earth'* die hoogvliegende Johannes is. In zijn evangelie zult u een verhaal over het avondmaal of eucharistie vergeefs zoeken. Heeft 'ie niet. Juist tussen al die symboliek over het brood des levens, over de wijnstok en de ranken lezen we géén instelling van het avondmaal – op die plek vertelt hij over de voetwassing, het slavenwerk dat Jezus ons voordoet. Iets om over te na te denken. Zeker weten doe ik het niet, maar ik denk dat Johannes het gevaar gezien heeft van te veel ritueel. Dat hij uiteindelijk niet mee gaat met al die andere verkondigers van verlossingsreligies, waarbij het erom gaat dat je ziel gered wordt uit dit ellendig bestaan. Nee, dat niet; dit verhaal is een ode aan dit leven, dit soms verrot moeilijke bestaan, dit is een eren van het gewone leven, en tegelijk, het optillen ervan uit de sores waarin menselijk tekort het gebracht heeft.

Dus de vraag aan ons is, of we ons in die diaken-rol willen schikken, gewoon de dingen doen die hij van ons vraagt. Ook als ze ons onzinnig toeschijnen, zoals, ingaan tegen de logica van de wereld, delen, geven zonder iets terug te verwachten, risico's nemen en vertrouwen dat het goed komt terwijl het nog nergens naar lijkt, kortom: geloven en hopen en liefhebben tegen de klippen op. Daar draait het verhaal om.

De wijn en het leven stromen weer in dit verhaal. Met alle risico's en met alle vreugde. Ik zou bijna besluiten met 'proost' – maar dan gewoon met water, wijn moet u er zelf van maken. Maar ik zeg 't op z'n Amsterdams, dat eigenlijk Jiddisch, en dus Hebreeuws: *daar ga je*, oftewel 'lechajiem', op het leven!

Amen.